

Promlčení dávek veřejných.

Habilitační přednáška. Podává Dr. *Vilém Funk*.

Konečným cílem veřejných dávek, jež vystupují ve formě daní a poplatků, jest, aby dluh v jednotlivém případě dle normy berní založený zanikl placením obnosu normou touto stanoveného. Placení jeví se odtud jako pravidelný případ zániku dávky veřejné. Oproti tomuto pravidelnému chodu mohou vyskytnouti se výjimky, jež mají povahu zvláštních berních institucí právních.

K výjimkám těmto náleží zánik práva na veřejnou pohledávku následkem nevýkonu jeho po určitou, zákonem stanovenou dobu, čili — jak nynější terminologie uvádí — následkem *promlčení*.

K odůvodnění této instituce uvádí se, že za platné nepromlčitelnosti dávek veřejných dána jest úřadům berním možnost, aby odkládaly vyměřování a vybírání dávek, namnoze privilegovaným právem zástavním pojištěných, ad calendas graecas, což má za následek vedle váznutí řádné správy, jež jest podmínkou pořádaného hospodářství veřejného, i podstatné poškození majetkových práv poplatníkových, od něhož mohou daně po celou řadu let nahromaděné kdykoliv býti vymáhány, a ohrožení bezpečnosti právního obchodu v těch případech, kde nepromlčitelnost vztahuje se ku daním nepřímým, jež výrobce předem zaplatí s úmyslem, že nahradí se mu v přiměřeně zvýšené ceně zboží a kde tedy s určitou daní, která během jisté periody bude mu vyměřena, již napřed počítati musí.¹⁾

Zásada, že včasný nevýkon berního nároku má v zápětí jistou právní újmu, zjednala sobě v Rakousku -- alespoň z části — průchodu teprve v době novější (r. 1878).²⁾

Stopujeme-li starší předpisy veřejné dávky upravující, neshledáváme se s ustanovením toho obsahu, že právo na ně následkem neuplatnění svého po určitou dobu zaniká. Pokud vůbec o »promlčení« děje se zmínka, vztahuje se toto pouze na následky jistých činů trestních ku zkrácení dávek předsevzatých. Teprve některá

¹⁾ Srv. motivy k zák. ze dne 18. března 1878 č. 31. ř. z. (přil. k sten. prot. sněm posl. VIII. zas. č. 712. a 741.); dále *Hoffmann*: Die öffentlich-rechtliche Verjährung nach den Abgaben-Gesetzen des Deutschen Reichs (Hirt's Annalen des Deutschen Reichs 1898, str. 185) a v. *Seydel*: Bayerisches Staatsrecht 2. vyd. II. str. 372.

²⁾ Jinak v Německu, kdež jsou předpisy o promlčení již staršího data. Tak pruský zákon o promlčení veřejných dávek ze dne 18. června 1840 (Gsm. S. 14. násl.), velkovévod. bádenský zákon z 21. června 1839 (Reg. Bl. str. 175).

ustanovení občanského zákonníka vyvolala výklad, že v nich spočívá pramen, z něhož vyvoditi lze promlčitelnost dávek veřejných. Tak uvádí § 1456. obč. zák., že jakožto nezpůsobilých k nabytí nelze nabytí vydržením let ani práv, jež přísluší hlavě státu jako takové, na př.: práva zřizovati cla, raziti mince, rozepisovati daně a jiných práv výsostných, aniž že lze promlčeti povinností těmito právům odpovídajících. Ustanovení to vykládáno tak, že sice berní povinnost jako taková t. j. berní povinnost in abstracto čili povinnost daně platiti jest nepromlčitelnou, naproti tomu však, že jednotlivé dluhy berní promlčení podléhají. Tak uvádí zejména *Unger*³⁾, jenž neodůvodněně považuje jednotlivé, dospělé pohledávky berní za pohledávky rázu soukromoprávního a vyhrazuje jich promlčení dobu 30 let. S názory těmito shledáváme se též hojně při poradách o jednotlivých zákonech berních, jež v letech 1875—1877 sněmovně poslanecké byly předloženy.

I ustanovení § 1480, že »zadrželé roční dávky, jichž má kdo pohledávati, pomíjejí ve třech létech, právo samo pak že promlčuje se neuzíváním po 30 let«, vzbuzuje na prvý pohled pochybnosti, zda nelze pod ně subsumovati i veřejné dávky vůbec. Výklad tento, jak svědčí praxe správního dvora soudního, podává se za časté praktickými právníky k odůvodnění promlčení těch dávek veřejných, pro něž nelze použití všeobecné normy nyní platného zákona o promlčení z r. 1878. Ani tento výklad nelze považovati za správný a § 1480 dlužno omeziti pouze na dávky, spočívající na titulech soukromoprávních, za něž však ani dospělé pohledávky berní považovati nelze. Tak i *Zeiller*,⁴⁾ *Pachmann*,⁵⁾ *Winizwater*,⁶⁾ *Stubenrauch*,⁷⁾ *Żródłowski*⁸⁾ a jiní.

Úřední praxe⁹⁾ přidržovala se však i po vydání občanského zákonníka povždy té zásady, že fiskus při výkonu práv z jeho výsostné moci odvozených, nemůže býti vázán na určité časové hranice a zásada tato došla výrazu i v některých pozdějších zákonech tak, že výslovně byla stanovena nepromlčitelnost dávek zákony těmito upravených. Tak stanoví § 237. zákona kolkovního a taxovního ze dne 27. ledna 1840, že právo státu žádati taxu dle zákona vyměřenou nemůže býti promlčeno a § 9. zák. z 9. února 1850 č. 50. ř. z. výslovně vytýká, že poplatky jím upravené promlčení nepodléhají.

³⁾ System des österr. allg. Privatrechtes II. str. 435 (Lipsk 1859).

⁴⁾ Commentar über das allg. bürg. Gesetzbuch, IV. sv. str. 197.

⁵⁾ Verjährung nach dem allg. bürg. Rechte in Österreich, 1833, str. 35.

⁶⁾ Gemeinschaftliche Bestimmungen der Personen und Sachenrechte nach dem allg. bürg. Gesetzbuche (1838). V. díl, str. 201.

⁷⁾ Commentar zum österr. allg. Gesetzbuche, 7. vyd., II. sv., str. 873.

⁸⁾ Die Verjährung nach österr. Recht (1878) str. 75.

⁹⁾ Srv. motivy k zákonu z r. 1878.

Pouze v jednom ze starších zákonů, po zavedení občanského zákonníka vydaných, vystupuje, byť i ve formě velmi ostýchavé, do popředí myšlénka, omeziti výkon práva na veřejnou dávku na určitou dobu. V § 219. řádu celního a monopolního z 11. července 1835 stanoveno totiž, že má stát právo v případě, kde bez úmyslného zkrácení důchodku celního bylo méně cla zapraveno, než kolik dle zákonné výměry zapraveno býti mělo, přivesti k platnosti tuto pohledávku, pouze však během jednoroční lhůty od okamžiku prvotního zaplacení běžící. Tímto ustanovením nebylo však nijak omezeno právo k vymáhání dávek již dospělých, aniž právo k vyměření dávky úmyslně zkrácené.

S prvými pokusy o zákonné konstituování instituce promlčení shledáváme se teprve roku 1875 při jednání o výborových předlohách zákonů o výměře daně gruntovní, o některých změnách daně domovní, o dani živnostenské, o zdanění společností akciových a jiných ku veřejnému kladení účtů povinných podniků a později r. 1876 a 1877 při jednání o zákonech týkajících se daně z masa, osobní daně z příjmů a daně z kořalky, kdež oproti návrhům vládním, jež přijaly pro osnovy těchto zákonů stejnou zásadu, jaká obsažena ve zmíněných §§ zákona taxovního a poplatkového, navrhováno (zejm. posl. Vítězičem), aby alespoň poukazem na § 1456. obč. zák. bylo vysloveno, že dávky tyto nevykonem po určitou dobu se promlčují. Návrhy tyto padly po prohlášení vlády, že v nejbližší době předložena bude osnova všeobecného zákona o promlčení dávek státních. Osnova tato předložena skutečně v říjnu r. 1877 a stala se s mnohými změnami *zákonem z 18. března 1878*, jenž pod č. 31. ř. z. uveřejněn.

I. Zákon z r. 1878 upravuje pouze promlčení jistých dávek státních totiž přímých daní, daní spotřebních, kolků a bezprostředních poplatků, tax a poplatků z výhradného kutiště jakož i poplatků měrových¹⁰⁾ (úvod).

Později při nové úpravě některých dávek v kategorie tyto spadajících byla platnost jeho zvláště výslovně vytčena. Tak v zák. ze dne 25. října 1896 č. 220. ř. z. o přímých daních osobních (§ 284.), dále v zák. ze dne 20. června 1888 č. 95. ř. z. o dani z kořalky (§ 13.), cí. nař. z 17. června 1899 č. 120. ř. z. o dani z piva (§ 9.) a v zák. ze dne 15. dubna 1881 č. 43. ř. z. o kolku z karet (§ 21.). Mimo to rozšířena jeho platnost i § 33. zák. z 9. března 1897 č. 195. ř. z. na daň z obratu cenných papírů a § 7. zák. z 19. července 1902 č. 153. ř. z. na daň z jízdních

¹⁰⁾ Pro poplatky měrové srv. nař. min. fin. ze dne 4. října 1854 č. 267. ř. z. a pro poplatky z výhradného kutiště zák. z 28. dubna 1862 č. 82. ř. z. a cí. nař. z 29. března 1866 č. 42. ř. z. Pro vymáhání jich platí předpisy pro daně přímé platné, což bylo i důvodem, že co do promlčení postaveny byly na roveň daním přímým.

lístků tak, že posléze uvedené obě dávky řídí se v otázce promlčení dle předpisů platných pro kolky a bezprostřední poplatky.

Výpočet zákona jest taxativní a nelze proto rozšiřovati předpisy jeho na dávky druhu jiného. Při posuzování otázky, zda některá dávka náleží mezi daně přímé, spotřební etc., rozhoduje terminologie rakouského zákonodárství finančního tedy oficielní její označení, nikoliv skutečná její povaha se stanoviska finanční vědy.

Vzhledem k tomu nelze dle zákona z r. 1878 posuzovati cla, třeba měla se stanoviska finanční vědy povahu daní spotřebních. Pro cla platí pouze zmíněné omezení § 219. řádu celního a monopolního.¹¹⁾

Naproti tomu má zákon o promlčení zajisté platnost i pro daně potravní v městech uzavřených i tenkrát, když vybírání daně bylo pronajato, ježto pronajetím nemění se ničeho na povaze dávky, principiálně státní daně spotřební.¹²⁾

Pochybnosti vzbuzuje t. zv. zvláštní dávka z obchodu, výčepu a drobného prodeje pálených nápojů lihových zákonem z 2. července 1881 zavedená.

O povaze dávky této panuje v odborné literatuře spor. Tak R. Mayer (Abgaben, Ö. S.-Wörterbuch) řadí ji systematicky ku dani z kořalky, Eglauer (Schanksteuer, Ö. S.-W.) uvádí ji jako zvláštní daň živnostenskou (Specialgewerbesteuer), Spitzmüller (Verzehrungssteuer, Ö. S.-W.) přikládá ji povahu poplatku licenčního.

Starší praxe správního dvora soudního vyslovuje se proti subsumci její pod pravidla zákona o promlčení, odůvodňujíc, že v rozpočtech státních, jež dlužno považovati pro rakouskou terminologii finančně-právní za rozhodné, zařaděna jest dávka tato pod zvláštní kapitolu, že jest tudíž dávkou »zvláštní«, kterou nelze řaditi ani ku přímým daním ani ku daním spotřebním, pro něž zákon z r. 1878 platí.¹³⁾ Novější praxe¹⁴⁾ vyvozuje naproti tomu z mnohých stejných zásad, jež pro tuto dávku a starší daň živnostenskou, patentem z 31. prosince 1812 zavedenou, platí (srv. § 9., 10. a 11. č. IV. zák. z r. 1881), že »zvláštní dávka« jest daní přímou, jež způsob ukládání bere od daně živnostenské, a přiznává jí »pro případ, že pochybovalo by se o povaze této daně jako ryzí daně přímé, se zřetelem na její od zákona zamýšlené působení«, povahu daně spotřební, »jež rovněž spadá pod ustanovení zákona o promlčení«.

¹¹⁾ Srv. i nál. spr. dvora soudního ze dne 19. února 1894 č. 4151 B. 8173 a ze dne 3. března 1897 č. 247. B. 10456.

¹²⁾ Srv. Pražák: Spory o příslušnost II., str. 348.

¹³⁾ Nálezy spr. d. s. ze dne 23. března 1886 č. 552. B. 2974 a ze dne 1. března 1898 č. 1137 B. 11463.

¹⁴⁾ Nález ze dne 27. září 1899 č. 7809. B. 13150.

Výklad tento nezdá se mi správným, ano naopak, vlastnímu duchu zákona, který dle mého úsudku starší praxe zcela dobře postřehla, odporujícím.

Pokud zákon upravuje promlčení tax, nemají předpisy jeho valné důležitosti praktické. Zákonem taxovním ze dne 27. ledna r. 1840 (§§ 219.—222. a 228.—230.) vysloveno totiž pravidlo, že před zaplacením taxy nesmí býti vyhotovena listina dokumentující udělené oprávnění¹⁵⁾ (na př. diplom, dekret, patent o privilegiu) a stanoveno, že úplné nezaplacení taxy během jisté doby (1 roku) má eo ipso v zápětí ztrátu předností udělených. — Ustanovení tato činí téměř nemožným, aby promlčení vůbec nastoupiti mohlo.

Konečně dlužno uvést, že z žádného ustanovení zákona neplyne, že by jen ony dávky podléhaly promlčení, jež zakládají se na zákonech v čas vydání jeho v platnosti stojících. Naopak dlužno přijati, že podléhají předpisům jeho i ony dávky, které se sice zakládají na předpisech v té době již zrušených, jež však dají se zařaditi do kategorií úvodem jeho taxative vypočtených. (Tak i spr. dvůr v nálezu ze dne 1. května 1901 č. 3425 B. R. 288 [F] pokud se týče mortuaria.)

II. Zákon z r. 1878 rozeznává:

A. Promlčení práva ku vyměřování (Verjährung des Bemessungsrechtes) (§ 1.—4.).

B. Promlčení práva ku vymáhání dávek již dospělých (V. des Einforderungsrechtes fälliger Abgaben) (§ 5.—7.) a stanoví pro oba tyto případy různá pravidla.

V podrobnostech dlužno uvést:

ad *A.* V y m ě ř e n í m dávky rozumí se přesné úřední určení povinnosti berní. Ono jeví se jako vrchnostenský akt, jenž povinnost berní upravuje a určen jest k oznámení poplatníkovi.¹⁶⁾ Toto přesné určení povinnosti berní děje se na základě předchozího řízení těmi kterými zákony berními blíže upraveného. Celé břemeno řízení tohoto nespočívá však z pravidla výhradně na bedrách orgánů úředních, nýbrž i poplatníkovi samému ukládá se, aby určitými akty byl jim nápomocen. Tak ukládá se mu povinnost, aby učinil o z n á m e n í o vzniku objektu berního neb o řízení, jímž tento má býti vytvořen, případně, aby podal vedle oznámení neb samostatně, přesná u d á n í o všech okolnostech pro výměru daně rozhodných. S povinnostmi takovými shledáváme se jak v oboru daní přímých tak i v oboru daní spotřebních a poplatků (na př. počátek provozování podniku musí býti oznámen

¹⁵⁾ Tím měla odstraněna býti hlavní vada starších předpisů taxovních, spočívající v t. zv. kreditování tax (srv. můj spis: Poplatek z převodů na případ smrti str. 216.).

¹⁶⁾ Otto Mayer: Deutsches Verwaltungsrecht I. díl, str. 65.

bernímu úřadu I. instance a mimo to musí za účelem vyměření daně výdělkové podáno býti prohlášení o všech okolnostech pro vyměření její rozhodných (§§ 64. a 39. zák. z r. 1896), sládek povinen jest k ohlášce berního řízení (§ 14. cit. čís. nař. o dani z piva), hlavní dědic musí podati zvláštní výkaz pozůstalostní (§ 46. popl. zák.).

Případy, kde vyměření děje se bez spolupůsobení poplatníkovy, jsou řídkými. Mimo málo praktický případ při taxách náleží sem osobní daň z příjmu, pokud příjem poplatný nepřevyšuje 2000 K, kdež, pokud nestalo se zvláštní vyzvání, není poplatník ku předložení fassé povinen.

Řízení předchodí a výsledek jeho: úřední vyměření, jest pravidlem. Výjimkou shledáváme se s případy, kde určení objemu povinnosti berní neděje se principiálně orgány úředními, nýbrž ukládá se poplatníkovi samému, aby sám si vypočetl, kolik platiti má a aby takto zjištěný dluh bez předchozího řízení zapravil.

Sem náleží 1.: Případy, kde platí se [obligatorně neb dle volby poplatníkovy (§ 6. zák. z 13. prosince 1869 č. 89. ř. z.)] poplatek kolkem; 2. případy tak zv. bezprostředního oddělení poplatku, jež může se zakládati na zvl. předpisu zákona neb úředním povolení (srv. § 28. popl. zák. a § 12. zák. z 13. prosince 1862 č. 89. ř. z.) a přísluší zejména ústavům a společnostem, při nichž vyskytá se častěji nutnost určité poplatky platiti (na př. kolky emissní, kuponové poplatky z lístků dopravních při paroplavbě, poplatky ze smlouvy společenské při společnostech svépomocných, poplatky z výher loterních a pod.). Tu má se, na místo, aby v každém jednotlivém případě kolek byl zapraven neb vyčkáváno bylo úředního vyměření, státi zaplacení summárně bez vyzvání pod zodpovědností strany buď při nastoupení případu poplatku podléhajícího, neb v určitých termínech. 3. Daň z obrátu cenných papírů, jež platí se pravidelně ve zvláštních kolkových známkách, případně na základě zvláštního povolení i bezprostředně a konečně 4. daň z jízdnicích lístků, jež (čl. 7. prov. nař.) má vypočtēna býti železničními správami z příjmu v každém měsíci z poplatné osobní dopravy dosaženého a odvedena býti bez předchozího úředního vyměřování.

V případech těchto nastává právo ku vyměřování úřednímu teprve tenkrát, když nestalo se řádné vyměření a zapravení poplatníkem samým.

Různá intenzita spolupůsobení poplatníkovy při úředním vyměřování a rozdíl mezi případy, kde vyměřování děje se od počátku úředně a případy bezprostředního zapravování, má důležitý význam pro počáte k lhůty, jejímž uplynutím nastává promlčení práva ku vyměřování.

Vedle toho jest pro otázku promlčení práva ku vyměřování důležitým rozdíl mezi t. zv. vyměřováním prvotním a vyměřováním dodatečným. O posledním mluví lze dle zákona z r. 1878 v těch případech, kde práva ku vyměřování již sice bylo použito, kde však následkem nesprávného vyměření dávky předepsáno bylo méně, než předepsáno býti mělo. Dle ustálené praxe správního dvora soudního¹⁷⁾ možno však mluvíti pouze tenkrát o nesprávném vyměření a tudíž i o »vyměřování dodatečném«, když menší předpis zakládá se na omylu faktickém, početním neb nesprávném použití normy zákona, poplatníkem nezaviněných. Dle toho možno pod pojem vyměřování prvotního subsumovati nejen případy, kde práva k vyměřování dosud použito nebylo, nýbrž i ony případy, kde již původně nebyly dány od strany úmyslně základy pro vyměření, neb kde udány byly nesprávně a kde jeví se nutnost vyměřování »dodatečného«.

Rozdíl mezi vyměřováním prvotním a dodatečným jest důležit jak pro počátek tak i pro délku lhůty promlčecí.

Pokud se týče *počátku lhůty* při promlčení práva ku *vyměřování prvotnímu* dlužno lišiti:

1. Dávky takové, kde straně přísluší povinnost k oznámení, případně ku předložení základů pro vyměření neb předepsání. V těchto případech počíná běh lhůty promlčecí uplynutím toho roku správního¹⁸⁾ kdy dostála strana své povinnosti k oznámení, případně předložení základů pro vyměření neb předepsání.

Pokud strana povinna jest ku oznámení třeba, aby stalo se k cíli vyměření, tedy u kompetentního úřadu berního, nestačí proto oznámení, jež děje se za účely jinými u jiného úřadu, třeba tento dle platných předpisů byl povinen o oznámení jemu učiněném z důvodů kontrolních podati zprávu úřadu vyměřovacímu. (Nestačí tedy na př. ku promlčení poplatku ze smlouvy společenské oznámení obchodní společnosti ku zápisu do rejstříku u soudu obchodního, byť i soudy byly povinny [dle min. nař. z 18. května 1874 č. 67 ř. z.] sděliti případy takové úřadu ku vyměřování poplatků povolánému, nýbrž musí se státi oznámení tomuto úřadu ve sm. §§ 42., 43. a 44. popl. zák.).¹⁹⁾

¹⁷⁾ Srv. zejm. nálezy z 3. května 1892 č. 928 B. 6581, 5. dubna 1899 č. 2229 B. 12681, 31. května 1901 č. 4312 B. R. 356, 13. listopadu 1901 č. 8375 B. R. 356.

¹⁸⁾ Motivy (přil. č. 742 VIII. zased.) uvádí k odůvodnění toho, proč stanoveno bylo »uplynutí roku správního«, v tomto i v ostatních, níže uvedených případech, co počátek lhůty promlčecí: Massgebend hiefür war der Umstand, dass den Steuerbeamten eine gewisse Frist zur Zusammenstellung der Rückstände, zur Berichterstattung an die höhere Behörde u. s. w. gegeben werden müsse, ehe die kurze Verjährungsfrist zu laufen beginne.

¹⁹⁾ Srv. nálezy z 15. března 1901 č. 1988, č. 1984, B. R. 188 a četné z nálezů v pozn. 20 uvedených.

Pro případ, že strana opomenula dostáti povinnosti jí uložené zcela neb z části, počíná promlčení teprve uplynutím toho roku správního, kdy úřad byl s to vyměření předsevzítí.

Ku kvalifikaci »opomenutí« netřeba, aby pozůstávalo subjektivního zavinění, nýbrž stačí, že pozůstává objektivní opomenutí povinnosti, které jest všude tam, kde pozůstávající povinnost byla zanedbána, nechať si se zaviněním strany neb bez zavinění.

Že úřad »jest s to« vyměření předsevzítí, říci lze dále pouze tenkrát, když dána jemu nejen faktická nýbrž i právní možnost vyměření předsevzítí. Nestací tedy pouhá nahodilá vědomost úřadu neb pouhé oznámení bez připojení dokladů a výkazů, na jichž základě může se akt vyměřovací započítí, neboť uvedená vědomost dovede sice usnadnit, aby úřad mohl předsevzítí k roky ku vyměření potřebné, nikoliv však i vyměření samo.²⁰⁾

Průkaz o tom, že opomenutí pozůstává, přísluší správě finanční.²¹⁾

2. Dávky, kde sice děje se od počátku vyměřování úředně, kde však straně nenáleží dle zákona povinnost ku aktům právě uvedeným. Počátek lhůty nastává zde uplynutím toho roku správního, kdy berní dluh vzešel, kdy tedy uskutečnil se skutkový základ v těch kterých zákonech berních vytčený, jenž zakládá právo ku předsevzetí vyměření.

Další důležitý rozdíl pozůstává

3. při dávkách, jež dlužno platiti bez předchozího úředního vyměřování. Tu platí z pravidla, že počíná běh lhůty promlčecí teprve po uplynutí toho roku správního, kdy úřad byl s to vyměření předsevzítí.

Kdy možno stav takový tvrditi, bylo již sub 1. zmíněno (na př. při dani z jízdních lístků po předložení závěrečného výročního zúčtování za poslední uplynulý rok správní [čl. 7. ⁷ prov. nař.]).

Do kategorie uvedených dávek náležejí, jak jsem vytkl, i listiny, spisy a jiné pomůcky kolku podléhající. V případech takových stanoveno však zvláště, že počíná běh lhůty promlčecí teprve po uplynutí toho roku správního, kdy

²⁰⁾ Z četných nálezů spr. dvora srv. zejm. ze dne 22. března 1898 č. 1009, B. 11539, 22. prosince 1898 č. 17128, B. 12295, 1. května 1901 č. 4544, B. R. 290 (F), 15. října 1901 č. 7328, B. R. 497 (F), 15. října 1901 č. 7327, B. R. 498 (F), 12. listopadu 1901 č. 9310, B. R. 574 (F), 20. ledna 1902 č. 501, B. R. 719 (F), 14. února 1902 č. 1492, B. R. 792 (F), 26. února 1902 č. 1942, B. R. 826 (F).

²¹⁾ Odůvodněno to tím, že správa finanční dožaduje se pro sebe výhody předsevzítí vyměření i ve lhůtě, jež by jinak, v případě, kde strana své povinnosti dostála, byla již uplynulou srv. na př. nález za dne 14. prosince 1899 č. 13508, B. 13508

písemnost došla ku vědomosti úřadu finančního (na př. při revisi kolkovní) neb když listiny této úředně (na př. co dokladu v řízení soudním) bylo použito.

Lhůta promlčecí obnáší z pravidla při poplatcích kolkovních a bezprostředních, kolku z karet, dále dani z obratu cenných papírů a dani z jízdních lístků 5 let, při ostatních dávkách dle zákona z r. 1878 promlčení podléhajících 4 léta.

Pokud opominula strana předsevzítí akty jí v řízení ukladacím dle zákona uložené (na př. oznámení), neb dokud nenastal stav, kdy úřad jest s to vyměření předsevzítí, nemůže běh lhůty promlčecí započítí, čili jinými slovy: *staví se* běh této lhůty.²²⁾

Uplynulo-li však od projití roku správního, kdy pohledávka vzešla 30 let, nelze vyměření předsevzítí, tedy ani tenkrát, když dosud trvá překážka, stavící běh kratší 4- neb 5leté lhůty. Výjimkou dlužno zapraviti, bylo-li použito písemnosti kolku podléhající úředně, ten poplatek, jenž měl býti zapraven v čas vyhotovení listiny, tedy pouze poplatek jednoduchý, nikoliv i zvýšený. Výjimku tuto odůvodňují motivy k zák. z r. 1878 se zřetele na povahu poplatku co úplaty za vzájemné plnění úřadu: ten, kdo žádá činnost státu na základě některé listiny, musí navzájem dostáti i povinnosti ku placení jednoduchého poplatku.

Při promlčení práva ku *vyměřování dodatečnému počíná* naproti tomu běh lhůty promlčecí teprve uplynutím toho roku správního, kdy dávka původně vyměřená stala se dospělou. Dospělost tato, t. j. právo i povinnost ku placení dávky, nastává při některých dávkách již tím momentem, kde poplatník o výši dávky jím dlužné byl zpraven; tak při poplatcích, taxách (z pravidla) a daních spotřebních. Naproti tomu při daních přímých shledáváme, že se sice celková povinnost berní poplatníkovi najednou oznamuje, však vlastní povinnost ku placení určitých quot celku vzniká teprve po nastoupení jistého terminu (tak při přímých daních osobních termíny čtvrtletní [všeobecná daň z výdělku, daň z podniků ku veřejnému účtování povinných], případně půlletní [osobní daň z příjmů, daň rentová]; při daních reálních dle různosti zemí termíny čtvrtletní, případně měsíční). Pro počátek lhůty promlčecí nemají však tyto termíny významu praktického, ježto spadají v rok správní, po jehož ukončení počíná teprve běh lhůty promlčecí.

Lhůta promlčecí obnáší v těchto případech při kolcích a poplatcích, dani z obratu cenných papírů a dani z jízdních lístků 3 léta, v ostatních případech 2 léta.

²²⁾ Také nálezy spr. dvora z 12. listopadu 1894 č. 3818 B. 8155, 21. prosince 1898 č. 7106 B. 12292, 13. února 1900 č. 1001 B. R. 13758, 25. dubna r. 1900 č. 2881 B. R. 14086, 9. října 1900 č. 6912 B. R. 14609.

Veškery lhůty, jichž uplynutí třeba ku promlčení práva vyměřovacího (původního i dodatečného) *přetrhují se* akty, jež za účelem vyměření dávky byly předsevzaty, pokud tyto straně neb jejímu oprávněnému zástupci byly oznámeny (§ 9.).

Ustanovení toto jest prostou konsekvencí základní podmínky promlčení: nevýkonu pro určitou dobu. Akty uvedeného druhu jsou na př. vyzvání, aby předloženy byly výkazy neb *fasse*, obeslání poplatníka k úřadu vyměřujícímu, sepsání skutkové podstaty nejen za účelem řízení důchodkového, nýbrž i za účelem vyměření daně a pod. Povždy však jest třeba, aby v oznámení poplatníkovi, případně jeho oprávněnému zástupci učiněném, udán byl i účel. Tak i správní dvůr soudní.²³⁾

Přetržení má ten *účinek*, že promlčení dosud uběhlé významu pozbývá. Nové promlčení počíná běžeti teprve po uplynutí toho roku správního, kdy přetržení nastalo.

Ad II. Právo v y m á h a t i dávku předpokládá, že dávka stala se d o s p ě l o u (srv. níže). Však d o s p ě l o s t nezakládá z pravidla i vykonatelnost dávky. Zákony berními stanovena totiž z pravidla jistá doba po nastalé dospělosti, po jejímž bezvýsledném uplynutí vzniká teprve právo ku n u c e n ě m u v y m á h á n í d á v k y, na př. při daních přímých uplynutím 4 neděl po terminu platebním (§ 4. zák. z 9. března 1870, č. 23 ř. z.), stejně i při poplatcích (§ 60. popl. zák.). Přesně důsledným bylo by proto stanoviti počátek lhůty promlčecí při promlčení práva k vymáhání dávky od té doby, kdy p r á v o k jejímu vymáhání nastalo. Zákon z r. 1878 však bere již d o s p ě l o s t pohledávky za základ a stanoví, že *počátek lhůty promlčecí* nastává uplynutím toho roku správního, kdy pohledávka stala se d o s p ě l o u. *Lhůta promlčecí* obnáší při veškerých dávkách 6 let. *Přetržení promlčení* nastává dle zákona doručením vyzvání platebního poplatníkovi, zahájením exekuce neb povolením lhůty platební. Výpočet tento nelze však, hledě k základní podmínce promlčení »nevýkonu po určitou dobu« považovati za taxativní a dlužno přiznati moc ku přetržení promlčení práva ku vymáhání zadrželostí daňových všem aktům, jež mají za účel pohledávku již dospělou k platnosti přivesti. *Účinek* nastalého přetržení jest i zde, že promlčení dosud sběhlé platnosti pozbývá a ku promlčení třeba nepřerušené uplynutí nové, úplné lhůty 6leté,

²³⁾ O přetržení promlčení srv. zejm. nálezy spr. dvor. soud. z 24. ledna r. 1888 č. 4. Budw. 3891, 20. října 1896 č. 5562 Budw. 9998, 25. dubna 1899 č. 2781 B. 12754, 19. září 1899 č. 7502 B. 13016, 9. listopadu 1899 č. 7938 B. 1334, 30. listopadu 1899 č. 9215 B. 13438, 19. prosince 1899 č. 10233 B. 13532, 15. května 1900 č. 3472 B. R. 14190, 25. června 1900 č. 4587 B. R. 14385, 13. listopadu 1901 č. 8375 B. R. 578 (F). — Dle nařízení min. fin. ze dne 8. února 1894 č. 51827 ex 1893 dlužno při všech k cíli vyměření poplatků zahájených jednáních ve vyhotoveních na stranu výslovně uvéstí, že jednání předsevzato bylo za účelem vyměření poplatků.

jejíž běh počíná uplynutím toho roku správního, kdy poslední akt přerušeni způsobivší se stal.

Zvláštní ustanovení platí dle § 7.:

1. Pro dospělé dávky pojištěné zástavou ruční. V případech těch má místa § 1483. občanského zákonníka a nepromlčuje se tudíž, pokud orgány berní co zástupci věřitele — státu — mají zástavu v ruce, zástavní právo takto nabyté a může pohledávka již promlčená vydobyta býti výkonem práva zástavního.

2. Pro dospělé pohledávky pojištěné vkladem knihovním neb záznamem u úřadu depositního. Tu nemůže během 30 let po nastalém vkladu neb záznamu namítáno býti proti tomu, když přivádí se k platnosti právo tím nabyté, mezitím nastalé promlčení dávky.

Jak patrné, nejedná § 7. o právu k vyměřování dávky ani o promlčení dávky samé — naopak on považuje promlčení již za ukončené a obsahuje pouze jistá, z části od občanského zákonníka odchylná ustanovení povahy soukromoprávní o promlčení práva zástavního resp. o právu státu pohledávku již promlčenou, pokud kryta jest zástavou, vydobýti výkonem práva zástavního, jinými slovy: on nejedná o námitce promlčení proti vyměření a vymáhání dávky, nýbrž upravuje otázku rozdílnou: zda a pokud z promlčení dávky může odvozena býti námitka proti žalobě zástavní, příp. proti vedení exekuce na zástavu.

III. Konečným *účinkem* promlčení jak práva vyměřovacího tak i práva k vymáhání zadrželostí daňových jest, že právo státu na pohledávku vůbec zaniká. Hledě pak k tomu, že pohledávky vedlejší sdílí osud pohledávky hlavní, promlčují se dle stejných pravidel i úroky z prodlení, jež při nevčasném zaplacení pohledávky dlužno platiti.²⁴⁾ Kdežto však při nárocích soukromoprávních nemůže ku promlčení vzat býti zřetel z povinnosti úřední (§ 1501. obč. zák.) dlužno ku promlčení dávek veřejných vzíti povždy zřetel z úřední povinnosti a strana může tudíž s účinkem namítati promlčení před správním dvorem soudním, i když opominula tak učiniti v řízení administrativním²⁵⁾ a musí dále v řízení správním ku námitce strany, že promlčení nastalo, vzat býti p ř e d e v š í m zřetel pod sankcí vadnosti řízení.²⁶⁾

Mezi oběma případy jest však ten rozdíl, že při promlčení práva ku vyměřování nepromlčuje se vlastně pohledávka, nýbrž pouze a k t jest nepřípustný, jehož třeba, aby vyměření bylo předsevzato. Jen prostředech jest zde stížena i existence pohledávky. Okolnost ta jest příčinou, že staví se promlčení práva vy-

²⁴⁾ Nál. spr. dvora z 12. března 1902 č. 2406 R. 850.

²⁵⁾ Nál. spr. dvora ze dne 21. listopadu 1885 č. 2811 B. 2787 a ze dne 25. června 1887 č. 1829 B. 3605.

²⁶⁾ Nál. z 25. června 1895 č. 3235 B. 8768.

měřovacího co protiva ku promlčení zadrželostí daňových tak, že považuje se pouze poslední za skutečné promlčení, druhému naproti tomu přikládá se povaha lhůty praeklusivní, ano zvláštní úprava promlčení dávek veřejných svádí i k názoru, že v obou případech jde o pouhé lhůty praeklusivní.²⁷⁾

Při lhůtách těchto jest uplynutí času momentem primárním — nevýkon momentem sekundárním. Právu jest zde již od počátku položena jistá, určitá časová hranice a ono tudíž zaniká samo sebou nastoupením konečného terminu, uplynutím lhůty, během které mělo býti vykonáno. Přetržení a stavení lhůty této možným není. S příkladem podobné lhůty praeklusivní setkáváme se ve zmíněném ustanovení § 219. řádu celního a monopolního. Naopak jest při promlčení nevýkon hlavním — uplynutí lhůty sekundárním momentem. Právo jest zde časově neomezeným a jen delší nevýkon jeho způsobuje zánik. Přetržení a stavení jsou zjevy instituci této vlastními.²⁸⁾ Hledíme-li k těmto rozdílům u srovnání s líčenými předpisy rakouského zákona o promlčení dávek veřejných, dospíváme k závěru, že v obou případech promlčení zákonem tímto upravených jde o promlčení ve vlastním slova toho smyslu, nikoliv o pouhou lhůtu praeklusivní.

Tolik o dávkách státních.

Pokud se týče dávek, jež tělesa samosprávná (země, okresy, obce) vybírají ku svým účelům, tu padají na váhu za vyvinutého nyní hospodářství přírážkového v první řadě přírážky, jež tělesa tato ku daním přímým a spotřebním vybírají.

Dávky tyto nelze subsumovati pod zákon z r. 1878, jenž upravuje promlčení určitých, taxative vypočtených dávek státních, jimiž přírážky nejsou. Naopak: »přírážky liší se, jak pokud se týče právního důvodu pohledávky a plnění, tak i pokud se týče subjektů, od daně státní: ony jsou samostatným, pro sebe pozůstávajícím, na zvláštních svých podmínkách spočívajícím zdaněním k účelům samosprávným a pouze dle své formy, nikoliv i dle své podstaty akcessoriem daně státní.«²⁹⁾

Pro dávky tyto nelze však užiti ani pravidla § 1480. pro zadrželé roční dávky platného, ježto přírážky mají povahu dávek

²⁷⁾ Tak od některých spisovatelů, již jednají o promlčení dávek veřejných v Německu, kdež platí podobná ustanovení jako u nás, srv. Otto Mayer l. c. — V obou případech přiznává rakouským lhůtám promlčecím povahu lhůt praeklusivních Freiburger (Handbuch der österr. directen Steuern in system. Darstellung, II. vyd. str. 65) však bez bližšího odůvodnění.

²⁸⁾ Srv. Unger l. c. str. 405 a Regelsberger, Pandekten I. str. 463 (1893).

²⁹⁾ Zejm nálezy spr. dvora ze dne 17. července 1879 č. 1208 B 515, z 19. září 1879 č. 1816 B. 559, z 27. listop. 1879 č. 1957 B 627, z 23. února 1884 č. 2436 B. 2032, z 7. července 1886 č. 1438/9 B. 3146/7, z 16. pros. 1886 č. 12757 B. 3305, z 13. ledna 1887 č. 22 B. 3342, z 23. února 1887 č. 28 B. 3407 a j. v.

veřejnoprávních, pro něž ustanovení občanského zákona platnosti nemají.³⁰⁾

Vzhledem k tomu možno vyvoditi, že přírážky k účelům samosprávných těles vůbec promlčení nepodléhají.

Pokud se týče samostatných dávek k účelům těles samosprávných postrádáme rovněž normy všeobecné, jich promlčení upravující.

Při posuzování otázky, zda snad ta která konkrétní dávka promlčení podléhá, hleděti dlužno ku znění podmínek orgány těles samosprávných, pro vybírání její stanovených případně zákonů zemských ji upravujících.³¹⁾ Tak stanoveno zákonem ze dne 20. července 1894 č. 62. z. z., že hudebné promlčuje se v 5 letech za stejných podmínek jako dávky státní dle zák. z r. 1878 (§ 9.) a zákonem ze dne 27. ledna 1903 č. 17. z. z. omezeno právo země na doplacení zkrácených obnosů zemské dávky z piva na dobu 3 let od doby, kdy zkrácení toto vešlo ve známost (§ 10.). Pokud však orgány uvedené (případně se schválením orgánů jiných) nestanovily v příslušném svém usnesení určitou lhůtu promlčení neb pokud pro samostatnou dávku, k jejímuž vybírání třeba zákona zemského, v zákoně tomto promlčení blíže upraveno není, nezaniká nevýkonem po určitý čas právo na dávku.

Bylo by si ovšem přáti, aby stejně jako pro dávky státní vydána byla i pro přírážky a samostatné dávky těles samosprávných norma všeobecná jich promlčení upravující. Při přírážkách zejména bylo by stanovení promlčitelnosti jich dobrým prostředkem ku povznesení finančních hospodářství užších těles samosprávných, kde namnoze odkládá se z ohledů sousedských jich vymáhání po dlouhou dobu, čímž přirozeně trpí zdárný rozvoj hospodářství těchto.

Literatura.

Právo církevní.

Především sluší, abychom zraky své obrátili k novému podniku založenému *Stutzem*, profesorem na universitě Freiburské v Breisgau; jsou to »Kirchenrechtliche Abhandlungen« vycházející v Štutgartu od roku 1902, jakožto sbírka monografií z oboru církevního práva s dvojitým cílem: jednak

³⁰⁾ Zejm. nálezy z 27. ledna 1897 č. 555 B. 10327, z 19. prosince 1899 č. 4559 B. 8261 a j. v.

³¹⁾ O formálních podmínkách, jichž třeba ku vybírání samostatných dávek k účelům těles samosprávných, srv. Pražák, Právo ústavní I. str. 375 (obce), str. 436 (okresy) a II. str. 228 (země).